

Lenihan, John

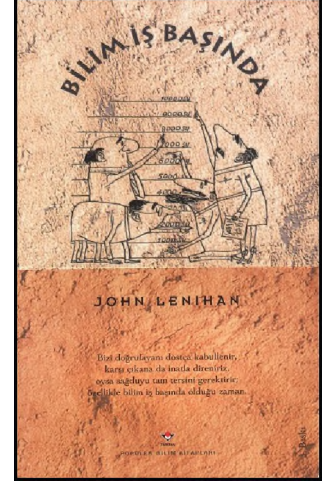
Bilim İş Başında (Çev. Barış Bıçakçı). 12. bs. Ankara: TÜBİTAK Yayınları, 2005, 299 s. ISBN 975-403-169-X. TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları Yayın No: 113.

Notlar: İngilizce orijinali, Institute of Physics Publishing Ltd. (Dirac House, Temple Back, Bristol BS1 6NX, İngiltere) tarafından ilk kez 1979 yılında yayımlanmıştır.

Book Review

Science in Action. John Lenihan (1918-1993), author of the book translated into Turkish by Barış Bıçakçı, is a professor of physics at Glasgow University. In his book called "Science in Action" he gathers the articles he has written on science and technology. Saying that "science is the profound investigation into nature," Lenihan presents profound scientific researches carried out in various areas of life with a plain expression resembling that of a professor who lectures enjoyably without boring his students.

Kitabın yazarı John Lenihan (1918-1993) Glasgow Üniversitesi'nin fizik profesörlerinden. *Bilim İş Başında* kitabında bilim ve teknoloji üzerine yazdığı yazıları bir araya getirmiş. "Bilim doğanın derinliğine araştırılmasıdır" diyen Lenihan, yaşamın değişik alanlarında derinliğine yapılan bilimsel araştırmaları yalın bir anlatımla herkesin anlayabileceği şekilde sunuyor. Tıpkı kimi üniversite hocalarının öğrencilerini sıkmadan, dersleri eğlenceli bir şekilde işlemesi gibi.

Kitabın İçindekiler bölümü;

- Neden Böyle ?
- Tarih
- Bilim ve Toplum
- Dünya, Güneş ve Yıldızlar
- Dört İşlem
- Yaşayan Dünya
- İnsanlar
- Bazı Tuhafliklar

başlıklarından oluşuyor.

“Su, Su, Her Her Taraf Su

...ama içmek için bir damla bile yok. Eskiçağ denizcilerinin bu şikayeti, yağışların evlerde kullanılmak için yeterli su kaynağı sağladığı ve fazlasının alkollü içki üretiminde kullanıldığı Britanya için geçerli olmasa da, dünyanın diğer bölgelerinde hala epeyce yüksek sesle dile getiriliyor.” (s.11)

“Su ne kadar değerli? Britanya’da insanlar bol su kullanmaya alışıklar ve binlerce galon (bir galon yaklaşık 4,5 litre) su için neredeyse yalnızca penilerle (bir peni sterlinin yüzde biri) edilen ücretler ödüyorlar. Bu mükemmel düzen karmaşık bir nükleer damıtma yöntemi ile sağlanıyor. Güneşin nükleer enerjisi, deniz suyunu buharlaştırıyor ve arıtılmış bir halde, yağmur olarak geri veriyor. İnsan yapımı projeler kendiliğinden gerçekleşen bu işlemle boy ölçüşemez ve böyle projelerin başarısı da ürünün maliyetine bağlıdır.

Kuveyt’e kamyonlarla su taşınmasının ve galonu yaklaşık on peniye satılmasının üzerinden henüz çok zaman geçmedi. 1970’e gelindiğinde, 1000 galon için 1 sterlinin altında bir maliyetle, günde yaklaşık 20 milyon galon su sağlayan damıtma tesisleri kuruldu. Bu Kuveyt ve bazı Ortadoğu ülkeleri için kabul edilebilir bir maliyettir. Ancak yine de, büyük çaplı endüstriyel ve evsel kullanım için bir hayli yüksektir. Çok pahalı olduğu halde alıcı bulan özel tarımsal ürünler dışında, tarımsal kullanım içinse hiç uygun değildir.

Nükleer enerji ve su teknolojisi çölleri yemyeşil yapamaz. Sorun, doğanın cömertçe sunduğu pek çok şey gibi suyun da çok dengesiz bir biçimde dağılmış olması.” (ss.15-16)

Yukarıda da belirttiğim gibi yazar insanlığın, yaşamın farklı alanlarında karşılaşmış olduğu sorunları bilimsel araştırmalarla nasıl aşmaya çalıştığını anlaşılır bir dille aktarıyor. Makaleleri tek tek ele aldığımızda-her ne kadar konuları ve alanları farklı olsa da-veya kitabı bir bütün olarak da ele aldığımızda çok önemli bir nokta karşımıza çıkıyor: bilimde şüphecilik. Pozitif bilimlerin olmazsa olmazı !

“Bildiğimizi zannettiğimiz şeyi öğrenmemiz imkansızdır”. Sanıyorum bu sözü şöyle açabiliriz: yüzyıllarca doğru olarak bilinen kuramların yanlışlığının ortaya çıkarılması şüpheli/sorgulayıcı yaklaşımlarla olmuştur. Bu da insanlığın, yaşamın hemen tüm alanlarında teknolojik olarak ilerlemesini getirmiştir.

Ancak insanın aklına da hemen şu soru geliyor; Bu bilimsel ve teknolojik ilerlemeler genel olarak insan hayatına (ve tüm dünya) nasıl yansıyor? Dünya nüfusunun ne kadarı bu ilerlemeden payını alıyor? Daha başka bir ifadeyle teknolojinin gelmiş olduğu seviye ile doğru orantılı bir yaşam sürüyor? Bu soruları çoğaltmak mümkün.

“15,50 TL ile UNICEF sivrisineklere karşı ilaçlanmış bir adet cibinlik alarak her 30 saniyede bir Afrikalı çocuğun ölümüne neden olan sıtmadan aileleri koruyabilir, 2,5 YTL ile 10 doza yakın kızamık aşısı sağlanabilir, 8,35 YTL ile 100 çocuk için ishalden doğan dehidratasyona karşı, ağızdan rehidrasyon tuzu sağlanabilir, 12,7 YTL ile 250 çocuğa bir yıl için hastalığa direnme ve körlüğü önleyici A vitamini kapsülü sağlanabilir, 186 TL ile UNICEF'in alacağı kovalar, sabun ve su arıtım tabletleri ile acil durumlarda 10 ailenin ihtiyacı karşılanabilir. “

Yukarıdaki alıntıyı UNICEF Türkiye Milli Komitesi web sitesinden aldım. 25 kuruşa bir doz kızamık aşısı ve bu bir doz aşıya ulaşamayan yüzbinlerce çocuk. İnsanlık tarihinin son bin yılına dönüp baktığımızda bilim ve teknoloji alanında devasa buluşlar yapmış olduğunu görüyoruz. Ancak bu buluşlar, özellikle kapitalist üretim ilişkilerinin hakim olduğu son yüzyıllık sürede insanlığın genel faydası yerine, çok küçük bir azınlığın, bir avuç insanın çıkarları doğrultusunda kullanılmıştır. Durum böyle olunca da 25 kuruşluk bir kızamık ilacını ulaşamayan insanlık veya 300.000 dolara bir nükleer başlıklı füze!

Bu yapılırken salt adaletsiz bir dünya yaratılmamış aynı zamanda dünyanın doğal dengeleri de alt-üst edilmiştir, doğa yağmalanmıştır. Tabii bir de varolan statünün korunması/devamı için devasa ordular ve bu ordulara milyar dolarlık silahlar uçaklar, tanklar.. Bunlar bilimsel metodlarla ama asla *bilim iş başında* olmadan yapılmıştır. Yani bilim kötüye kullanılmıştır. Bilim ve insanlık adına trajik bir durum.

Dileğimiz, bu bilimsel ilerlemenin ve buna bağlı olarak teknolojik ilerlemenin tüm insanlığın (insan onuruna yakışır bir yaşam için) hizmetine sunulmasıdır.

Kitabın kapağında belirtildiği gibi;

*Bizi doğrulayanı dostça kabullenir,
karşı çıkana da inatla direniriz,
oysa sağduyu tam tersini gerektirir;
özellikle bilim iş başında olduğu zaman.*

Bilimin iş başında olduğu, önyargısız bir dünya dileğiyle..

Mustafa Melih HIZ

Raportör

**İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi
Uygulama ve Koordinasyon Başkanlığı
melihh@igeme.gov.tr**